

GAL DORIN-ALIN este cercetător științific la Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară (ISPAIM) din București, din anul 2022. În prezent, activează în secția Programe Studii de Apărare.

Are un doctorat în Informații și Securitate Națională de la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”. Lucrarea de doctorat a avut titlul: „*Populismul ca amenințare asupra securității globale și europene*”. Are o diplomă de master în Diplomatie și Negocieri Internaționale și este licențiat în Relații Internaționale și Studii Europene.

Principalele direcții de cercetare vizează următoarele: impactul populismului asupra guvernării și relațiilor internaționale, politica de apărare a României și politica de apărare a Uniunii Europene.

A publicat o serie de lucrări și materiale analitice în domeniile populismului și apărării și securității naționale, apărute în publicațiile de specialitate ale Institutului pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară (*Monitor Strategic*), precum și în revista de specialitate *Annals - Series on Military Sciences*.

Dorin Alin Gal

TRUMP ȘI AUR

Populismul: amenințarea globală a secolului 21

Editor & redactor: Dan Mărgărit, Mirela Ivan Nobel

Design copertă: Andrei Mărgărit

Referenți științifici:

Gen. (r) prof.univ.dr. Teodor Frunzeti

dr. Șerban Pavelescu, cercetător științific gradul

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GAL, DORIN ALIN

Trump și AUR : populismul: amenințarea globală a secolului 21

/ Dorin Alin Gal. - Târgoviște : Cetatea de scaun, 2023

Conține bibliografie

ISBN 978-606-537-624-3

32

Toate drepturile de reproducere, integral sau parțial, prin orice mijloace, inclusiv stocarea neautorizată în sisteme de căutare sunt rezervate. Reproducerea se poate face doar cu acordul scris al editurii, cu excepția unor scurte pasaje care pot constitui obiectul recenziilor și prezentărilor.

©Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2023

editura@cetateadescaun.ro www.cetateadescaun.ro

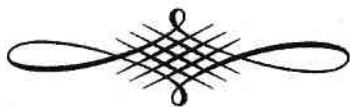
ISBN 978-606-537-624-3

Tipărit de Editura Cetatea de Scaun, 2023

CUPRINS

INTRODUCERE	7
Importanța și actualitatea temei	7
Organizarea lucrării	9
Studiile de caz folosite	12
Rezultate și propuneri.....	14
 CAPITOLUL 1 - POPULISMUL, EXTREMISMUL ȘI AMENINȚAREA LA ADRESA SECURITĂȚII	16
1.1 Problema abordării populismului	17
1.2 Extremismul și tranziția populismului către un real pericol.....	22
1.3 Originile curentului	31
 CAPITOLUL 2 – POPULISMUL: DE LA ORIGINI LA ELEMENT AL CONFLICTULUI	48
2.1 Încadrarea populismului în relațiile internaționale	48
2.2 Populismul ca element al analizei de conflict ..	61
2.3 Provocările actorilor internaționali.....	65
2.4 Conflictul – Sursă a populismului?.....	72
2.5 Sistemul internațional – Dificultăți pe termen lung.....	86

CAPITOLUL 3 – DIVERSITATEA AMENINȚĂRILOR	
POPULISTE.....	96
3.1 Amenințarea populistă în mediul internațional	97
3.2 Amenințarea populistă în Uniunea Europeană	132
3.3 Amenințarea populistă în social media	160
3.4 Amenințarea populistă în pandemie	174
3.5 Amenințarea populistă în România	189
CAPITOLUL 4 – IMPORTANȚA STUDIULUI	
DE CAZ.....	212
4.1 Studiu de caz: Donald Trump, un populist plutocrat. Eșecul prezenței la guvernare	217
4.2 Studiu de caz: Noua etapă a populismului românesc. Amenințări după succesul partidului A.U.R.	230
CONCLUZII	239
BIBLIOGRAFIE	245

INTRODUCERE

Securitatea este întotdeauna amenințată de elementele ce au un caracter volatil și, dintre cele cu care spectrul socio-politic se confruntă în momentul de față, populismul a devenit astăzi una dintre cele mai mari provocări. Lipsa de predictibilitate pe termen scurt este una dintre constantele sistemului internațional actual, astfel că status quo-ul tradițional începe să fie provocat din ce în ce mai mult de actori cu un caracter pragmatic și tranzitoriu. Populismul a apărut tocmai din disputa între nevoia de a înțelege aceste schimbări și teama autorităților de a le accepta în societate.

Importanța și actualitatea temei

Chiar dacă un așa zis *eșec al democrației* pare să fie termenul folosit din ce în ce mai des în ultima vreme, acest lucru nu se reflectă în mod valid la nivel practic. Departe de a fi un eșec, democrația modernă se află totuși în mijlocul unei perioade de tranziție ce necesită evoluție și adaptare pentru a rămâne esențială și pragmatică din punct de vedere al vremurilor moderne. Lipsa de satisfacție resimțită de cetățenii tot mai multor state cu privire la modul în care deciziile celor care îi conduc se manifestă în practică reprezentată și motivul angrenării în redactarea acestei lucrări.

Deși analiza impactului populist nu mai este un element nou al politicilor de securitate, succesul și ascensiunea din ultimii ani ale acestui curent l-au făcut să fie acum în postura de indicator, dar și de element component al crizei generale de transparență și comunicare ce afectează actori precum Uniunea Europeană sau Statele Unite. Fenomenul

CAPITOLUL 1

POPULISMUL, EXTREMISMUL ȘI AMENINȚAREA LA ADRESA SECURITĂȚII

Deși cercetătorii se concentrează din ce în ce mai mult în ultima vreme pe problematica populismului, majoritatea teoriilor și lucrărilor au ca obiect de cercetare principal cauzele ascensiunii populismului în democrațiile vestice contemporane. Cu toate că se ajunge astfel la explicații detaliate foarte folositoare pentru studiul populismului, ele nu reprezintă neapărat un progres în ceea ce privește elucidarea amenințării acestuia în contextul actual.

Elementele cunoscute ale acestei ideologii sunt destul de ușor de observat la nivel general: accentul aproape marxist pus pe lupta între elite și populație, pe necesitatea unui „campion” care să redea poporului drepturile sale și să readucă, sub o formă sau alta, acea democrație reprezentativă care vorbește doar prin vocea unită a oamenilor.

Foarte puține lucrări adresează însă subiectul unui populist la conducere, atunci când acesta deja și-a extins cu succes influența politică și este bine încheșat în viața statului. Relația complicată dintre populiști și structura modernă a vieții într-un stat democratic reprezintă un sistem greu de ținut sub control prin mijloace obișnuite.

De fapt, segregarea morală în viața politică a reprezentat unul dintre cele mai folosite răspunsuri la adresa actorilor populiști, inclusiv în România. Nu există o strategie politică mai bună decât clasificarea adversarului tău ca fiind

ilegitim din punct de vedere moral, asta bineînțeles dacă strategia funcționează.

1.1 Problema abordării populismului

Problema pe care vrem să o subliniem este că această strategie nu a funcționat neapărat până acum. Pe câtă vreme populiștii caută să prezinte simplitatea cu care abordează orice problemă drept virtute morală, problemele societăților de astăzi sunt de multe ori complexe. Discursul populist nu pleacă însă din nimic, ci se bazează pe reale probleme exagerate extraordinar de mult. Recunoașterea că aceste probleme sunt provocări reale ale societății nu înseamnă cedarea sub influența populistă, ci simpla emitere de judecăți referitoare la contextul politic actual².

Dacă privim problema dintr-un punct de vedere mercantil, de cerere și ofertă, „cererea” pentru partide care să se axeze pe cultură, evoluție economică, amenințări internaționale reale sau nu și orice alte provocări similare nu a fost nicicând mai mare. Statul democratic, sau reprezentanții săi mai degrabă, se confruntă acum cu posibilitatea ca ei să ajungă, în ochii cetățenilor, varianta care poate fi condamnată din punct de vedere moral.

Populismul, cu predilecție cel de extremă dreaptă, propune întoarcerea la gloria din „vremurile bune” sau la un timp în care prosperitatea era mult mai emancipată decât cea din prezent³.

Această viziune distorsionată asupra trecutului nu este doar conformă cu modul de operare al populiștilor în

² A. Painter, *Democratic Stress, the populist signal and extremist threat – A call of a new mainstream statecraft and contact democracy*, Policy Network, 2013, p.10.

³ S. Gherghina, S. Mișcoiu, S. Soare (ed), *Contemporary populism: a controversial concept and its diverse forms*, Ed. Cambridge Scholars Publishing, 2013, p. 74.

general, dar promovează și trecerea subtilă către extremism, către evenimente ce necesită sacrificarea unor principii democratice, chiar dacă este adevărat că populații de extremă stângă nu vor cere astfel de lucruri pentru nimic mai puțin decât o adevărată stare de război⁴.

Narațiunea este de obicei concentrată pe blamarea unui factor intern sau extern, precum imigranții, situația economică, rivali politici etc., ale căror acțiuni refuză poporului dreptul de a evolua și de a se dezvolta. Cu alte cuvinte, fără respectiva „problemă”, viața ar fi imediat mai bună, justificarea unor politici sau acțiuni care să o îndepărteze fiind, în ochii populaștilor, evidentă.

Cetățenii ajung astfel să fie convinși că individul sau grupul blamat reprezintă amenințarea reală, ducând la ample sentimente negative și neliniște⁵. Prin îndepărtarea respectivei „amenințări”, unii oameni sunt ferm convinși că totul se va rezolva, gândire ce arată prin ea însăși o înțelegere cel mult rudimentară a modului în care funcționează politica, ținând cont că factorii individuali sunt rareori unica responsabilitate a problemelor domestice.

Există și alți actori care poate nu cred neapărat în această retorică, dar o adoptă din motive pragmatice. În orice caz, concluzia este că un astfel de proces este extrem de dăunător nu doar pentru grupul țintit, ci și pentru societate în ansamblul său.

Cel mai recent val de populism, ale cărui efecte le și analizăm în mare parte în prezenta lucrare, pare să fie condus de furie la adresa stratificării sociale ce a devenit inerentă în societatea modernă.

Indiferent că vorbim despre probleme de natură religioasă, economică, educațională, rasială, sau orice amestec

⁴ S. Ropp, *The strategic implications of the rise of populism in Europe and South America*, Strategic Studies Institute, 2005, p. 2.

⁵ S. Gherghina, S. Mișcoiu, S. Soare (ed), *op.cit.*, p. 277.

dintre toate acestea⁶, populația se simte deconectată de la elitele guvernamentale, promovând nu doar ascensiunea populistă, ci și trecerea către partea de extremism ca unică soluție.

Norris și Ingleheart propun teoria reacției culturale ca explicație pentru schimbarea în comportamentul cetățenilor, îndeosebi cei care merg la vot în democrațiile vestice liberale. Teoria reacției culturale promovată de cei doi cercetători explică tranziția preferințelor populației către lideri de natură extremistă sugerând că, deși motivele economice rămân valide în societatea modernă, principalul motiv al ascensiunii populismului și al tranziției sale succesive este reacția culturală, încurajată de rezistența valorilor autoritarismului și extremismului politic în fața valorilor neolibérale apărute după Războiul Rece. Analiza vine cu o concluzie sumbră, prezicând că valul populist nu va mai putea fi oprit, chiar și într-un eventual scenariu în care globalizarea își repară erorile⁷.

Trebuie înțeles aici că ideea referitoare la dispariția în neant a populismului odată ce ajunge la putere este un mit deosebit de periculos și care trebuie respins în mod definitiv. Populaștii se bazează pe discursul anti-elite, declarând în același timp că vorbesc în favoarea maselor de cetățeni. Odată instaurați la guvernare, însă, discursul se schimbă în mod radical deoarece orice eșec înregistrat va fi pus tot pe seama elitelor de acasă sau din străinătate, în ciuda schimbării taberelor politice⁸.

⁶ R. Inglehart, P. Norris, „Trump, Brexit and the Rise of Populism: Economic Have-Nots and Cultural Backlash”, în revista HKS Working Paper Nr. RWP16-026, 2016.

⁷ Ibidem.

⁸ J.W. Muller, *Ce este populismul?*, Editura POLIROM, 2017, p. 72

Contrar acestui lucru, cercetările în domeniu au ajuns la o concluzie care ar fi fost greu de explicat susținătorilor fostului președinte american, Donald Trump: deși populaștii pretind să promoveze întreaga națiune, oamenii pe care aceștia îi susțin nu sunt neapărat identici cu noțiunile naționaliste ale poporului, ci sunt pur și simplu reprezentați drept „asupriți” pentru a câștiga simpatie⁹.

Conexiunile dintre populism și naționalism au dus la o alăturare parțială a celor două, mai ales în rândul populației generale. Acesta este și motivul pentru care tendințele naționaliste sau patriotice pot fi atât de ușor folosite de liderii populaști pentru a obține capital politic și reprezintă o amenințare pentru stabilitatea sistemului de securitate. Prin caracterizarea autorităților drept „inamic al poporului”, liderii populaști contestă aparenta stabilitate a mediului actual.

Explorarea zonei comune dintre populism și securitate este vitală pentru viitor în ciuda faptului că dinamica de acest gen nu au prezentat până acum ramificații relevante decât în rare cazuri, cum ar fi atacul asupra Capitoliului la îndemnul lui Donald Trump. Raționamentul pentru alăturarea termenilor de *populism* și *securitate* se bazează pe două elemente:

În primul rând, populaștii fac apel cu regularitate la conceptul lipsei de securitate, iar creșterea popularității lor în unele dintre cele mai importante regiuni ale lumii i-a transformat în actori importanți în ceea ce privește problemele de securitate. Literatura domeniului, pe de altă parte, este capabilă să ofere concepte analitice care pot să

⁹ B. De Cleen, Y. Stavrakakis, „Distinctions and Articulations: A Discourse Theoretical Framework for the Study of Populism and Nationalism”, în revista *Javnost – The Public*, 24(4), pp. 301-319, <http://dx.doi.org/10.1080/13183222.2017.1330083>, (accesat la 04.03.2021).

identifice modul în care astfel de actori contribuie la procesul de erodare a securității naționale și internaționale, contribuind astfel la o mai bună apărare împotriva pericolelor populismului¹⁰. Astfel, discursuri relevante precum definirea securității în termeni concisi, conceptualizarea acesteia în termeni de opoziție, și formularea unor politici cu un grad ridicat de urgență sunt măsuri ce trebuie luate pentru a rămâne în pas cu evoluția populaștilor.

Wojczewski caută să structureze această amenințare folosindu-se de trei noțiuni principale:

- 1) Dramatismul exagerat și răspândirea sentimentului de frică,
- 2) Simplificarea aparentă a problemei și oferirea unui singur actor drept „țap ispășitor” și 3) propagarea unei stări de alertă care militează pentru suspendarea normalității vieții politice și susținerii conducătorului populist ca singurul care poate să salveze „poporul”¹¹.

Prima noțiune are de-a face cu argumentele care pot fi aduse împotriva oricăror măsuri ce ar slăbi autoritatea populistă asupra statului. În acest segment, frica de refugiați este unul dintre cele mai grăitoare exemple cu atât mai mult cu cât avem rapoartări concrete nu doar în Europa, ci și în Asia sau pe continentul american. Noțiunea de *Ceilalți* este una dintre cele mai periculoase în științele sociale deoarece, din cauza ambiguității evidente a termenului, un mare număr de oameni pot fi încadrați aici.

În ciuda discursului anti-elitist și anti-pluralist, populismul nu are *de facto* un adversar concret, ci va evolua în funcție de situație, identificându-și adversarii ca fiind

¹⁰ T. Wojczewski, „‘Enemies of the people’: Populism and the politics of (in)security”, în revista *European Journal of International Security* 5(1), 2020, p.4, <https://doi.org/10.1017/eis.2019.23>, (accesat la 09.03.2021).

¹¹ Ibidem.

Ceialți, adică în afara poporului just, cucerit de ideile actorului populist. Australianul Peter Gale scria încă din 2004 despre modul în care țara sa îi privea pe refugiații care ajungeau cu barca pe continent. Stigmatizați drept „*ilegali, non-occidentali și non-creștini, aceștia erau Ceialți*”¹². Stereotipurile atât de cunoscute astăzi în Europa vor ajunge să fie folosite drept instrumente de convingere a publicului.

Discursurile tipice fostului președinte Trump au scos în evidență pentru viitori actori similari modul în care guvernarea populistă are capacitatea de a scoate în relief noi forme de identitate socială, caracterizate astfel încât să justifice măsurile luate. Acest lucru duce la nevoia sistemului de securitate de a privi liderul populist drept o amenințare constantă la adresa stabilității regionale și internaționale, indiferent că se află la putere sau în opoziție.

1.2 Extremismul și tranziția populismului către un real pericol

Cum publicul larg nu este extraordinar de educat în ceea ce privește subtilitățile la nivel de științe politice pentru a putea diferenția între tipuri de gândiri și ideologii, nu doar că populismul își poate găsi ușor aliați în curente extremiste, ci poate să fie și confundat cu acestea. Acest proces nu face decât să ușureze și mai mult tranziția actorului populist către un status quo extremist, în care granițele democrației sunt uitate sau cel puțin schimbate.

Prin urmare, un discurs demagogic populist poate alimenta extrem de ușor și un curent periculos precum, să zicem, progresismul radical, iar cele două se pot chiar confunda până la un punct. Bineînțeles, acest lucru nu se va

¹² P. Gale, „The refugee crisis and fear”, în revista *Journal of Sociology* 40(4), p. 334, <https://doi.org/10.1177/1440783304048378>, (accesat la 11.03.2021).

realiza atât de mult prin prisma similitudinii dintre cele două, cât faptului că cetățenii tind să reacționeze la idei care le sunt prezentate la cel mai de bază nivel.

Cum extremismul reprezintă una dintre puținele noțiuni ce sunt poate mai greu de definit decât populismul însuși, având multe fațete și reprezentând multe conotații negative în ceea ce privește credințele și acțiunile oamenilor, sunt folosite aici trei elemente ale paradigmei lexicale relevante ce se regăsesc în *Cambridge Advanced Learner's Dictionary*¹³:

Primul dintre ele subliniază faptul că adjectivul „extrem” denotă „credințe și partide politice considerate de majoritatea oamenilor nerezonabile și inacceptabile”.

Substantivul „extremism” face referire la „extremism politic (referitor la opinii politice extreme)”.

Substantivul „extremist” poate să facă referire la „un grup de extremiști (referitor la oameni cu opinii extreme)”.

Extremismul, atunci când facem referire la terorism, rasism, xenofobie, conflicte inter-etnice sau inter-religioase, actori radicali de stânga sau de dreapta, sau fundamentalism religios este *de facto* un termen politic ce determină că activitățile în care se angajează actorii respectivi nu sunt în concordanță cu normele și regulile scrise sau nescrise, morale, ideologice și politice ale unui stat¹⁴.

Este important de considerat ideea referitoare la corelațiile demografice, sociale și psihologice ale curentului extremist. Literatura de specialitate sugerează mai multe

¹³ Cambridge Advanced Learner's Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/extremism>, (accesat la 24.04.2022).

¹⁴ A. Sotlar, „Some Problems with a Definition and Perception of Extremism within a Society”, în G. Mesko, M. Pagon, B. Dobovsek (ed), *Policing in Central and Eastern Europe: Dilemmas of Contemporary Criminal Justice*, p. 1.

cauze potențiale ale radicalizării populației, fie că vorbim despre radicalizare socială, politică, sau militară. Bal și van de Bos sugerează într-o lucrare recentă că lipsa de încredere în sistemul political local îi va conduce pe cetățeni către respingerea status quo-ului societății și are potențialul de a deschide drumul către ideologii extremiste¹⁵.

Populismul și progresismul extremist se arată deci, privind situația prin prisma ipotezei de mai sus, drept punctele de tranziție care îi pot conduce pe cetățeni pe drumul către radicalizare. Cum populismul se alimentează din contextele regionale și internaționale ce cauzează cele mai mari nemulțumiri, fără a avea nevoie de un set de idei preconcepționate, acest proces va fi dificil de oprit odată început.

Pericolul principal al populismului stă în natura sa flexibilă care îi permite să ocupe poziții variate de-a lungul spectrului politic. Folosind această paradigmă, am identificat încă un mod în care acest set de idei poate ajunge o amenințare la adresa securității societăților și statelor:

Chiar dacă populismul și progresismul sunt două curente cu anumite elemente comune, ele au fost întotdeauna tratate ca fiind ceva diferit datorită obiectivelor finale diferite pe care și le propun. Populismul propune readucerea puterii la cetățeanul de rând, pe câtă vreme progresismul vede cooperarea în societate și avansul tehnologic drept lucruri vitale pentru evoluție.

În ciuda abordării teoretice, vom încerca să oferim exemple practice pentru pericolul pe care l-am identificat. Amenințarea, din punctul nostru de vedere, nu constă în progresismul normal, ale cărui origini vin din era

¹⁵ M. Bal, K. van den Bos, „From system acceptance to embracing alternative systems and system rejection: Tipping points in processes of radicalization”, în *Translational Issues in Psychological Science*, 3, pp. 241-253, <https://doi.org/10.1037/tps0000123>.

Iluminismului, ci din ceea ce este cunoscut drept progresismul radical. Având fundația în scrierile lui Marx și Engels, acest curent se regăsește mult mai mult în ideile populiste, iar argumentul pe care vrem să îl susținem este că populismul poate acționa drept un catalizator pentru ideile progresiștilor radicali.

Pentru a demonstra teoria trebuie mai întâi ca noțiunile să fie bine stabilite. Cum elementele definitorii ale populismului au mai fost menționate până acum, este suficient aici de subliniat atitudinea de „noi împotriva lor” pe care o au reprezentanții acestuia și de faptul că proclamă nevoia ca cetățenii să reia cu adevărat conducerea statului din mâinile elitelor.

Progresismul, pe de altă parte, este susținătorul colaborării dintre clase și urmărește formarea unei societăți egale și corecte atât prin folosirea legislației, dar și prin avansul tehnologic, element ce este considerat esențial pentru succes. În aparență, unul nu poate fi combustibil pentru celălalt datorită diferențelor dintre ele. Progresismul clasic este un curent extrem de maleabil, optimist prin natura sa referitor la evenimentele care se vor întâmpla și are obiective care sunt întotdeauna pragmatice, concentrate pe rezultatul final. Prima mișcare de acest gen a început în Statele Unite, iar jumătatea secolului 20 vedea deja primele sale manifestări atunci când Congresul american stabilea nevoia de dezvoltare a persoanelor ca un garant pentru securitatea națiunii în viitor.

Progresismul extremist, pe de altă parte, aduce o viziune pesimistă asupra societății și promovează un scenariu de multe ori apocaliptic, în care cele mai rele lucruri care se pot întâmpla, probabil o vor face dacă status quo-ul din acel moment continuă. Ideologia este rigidă, dar deschisă complet la influența liderilor demagogi atât de regăsiți în populism. În opinia progresismului radical, schimbarea

societății reprezintă consecința unei lupte a claselor, a oamenilor normali împotriva elitelor, iar măsurile care se pot lua pentru a ajunge la acest rezultat sunt foarte permise.

Prin urmare, mediul de securitate trebuie să privească această potențială relație drept un pericol în devenire, chiar dacă o analiză la nivel teoretic nu pare să arate foarte multe elemente dăunătoare. Populațiile, mai ales cele care nu au avantajul unei tradiții democratice foarte lungi, nu au nevoie de un plan formulat pe termen lung pentru a simți nevoia să acționeze împotriva autorităților, așa cum a fost exemplificat de revolta din Algeria, începută în februarie 2019¹⁶. Cetățenii algerieni, revoltați de elitele care dețineau întreaga putere și încercau să le propună al cincilea mandat consecutiv pentru un președinte prea bătrân și bolnav pentru a face apariții publice, s-au angrenat în acest proces, fără a mai gândi un plan de rezervă după ce această sarcină a fost îndeplinită. Progresismul radical, alimentat de populism, vine ca un răspuns logic la acest tip de context care este destul de răspândit în lume în momentul de față.

Prin urmare, un sistem de securitate care caută concret să se apere împotriva populismului ajuns în acest punct se va lovi de o problemă foarte greu de rezolvat deoarece, în cuvintele Annei Grzymala-Busse, „(...) *populismul cere ca ‘oamenii’ să fie reprezentați de partidul sau mișcarea populistă, pentru ca interesele lor să poată fi asigurate*”¹⁷.

¹⁶ S. Slimani, S. Karam, A „Missing” President Is Sparking Deja Vu in Rudderless Algeria, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-11-24/a-missing-president-is-sparking-deja-vu-in-rudderless-algeria>, (accesat la 26.11.2020).

¹⁷ Melissa De Witte, How the Great Recession Influenced Today’s Populist Movements, <https://www.gsb.stanford.edu/insights/how-great-recession-influenced-todays-populist-movements>, (accesat la 04.12.2020).

Alimentat astfel de populism, extremismul, odată instalat într-o societate, poate deveni foarte periculos prin prisma răspunsurilor pe care pare că le oferă. Mai mult, la fel ca și în cazul populismului, simpla indicare a erorilor din acest curent nu va fi niciodată suficientă pentru diminuarea potențialului său de a reprezenta o amenințare.

Ideologiile progresiste, liberale, sunt considerate de multe ori de către populația nemulțumită ca fiind prea robuste și lipsite de rafinamentul necesar pentru a ataca în mod coerent problemele lumii. Astfel, noțiuni precum populismul și extremismul, care simplifică discursul până la absolut și operează cu un set de idei ce transformă incertitudinile în siguranță, devin preferate în ochii cetățenilor. Este o ironie că modul de operare al democrației moderne pare, de multe ori, să alimenteze chiar extremele de care caută să scape¹⁸.

Cum condițiile pentru emergența lor devin din ce în ce mai amplificate în mediul de securitate de astăzi, iar populismul se arată capabil de a reprezenta doar primul pas în tranziția către extremism, potențialul de amenințare asupra securității devine evident. Elitele politice și corporațiile uriașe reușesc, prin prisma mediului global, să exercite o mare influență asupra deciziilor luate la nivel internațional, iar percepția populației asupra puterii pe care o are în mod practic de a impune schimbări a devenit din ce în ce mai pesimistă.

Ajunși la putere, liderii populist-extremiști vor căuta să se folosească de aceste resentimente pentru a-și argumenta, în primă fază, modul autoritar de abordare al situației și instrumentele prin care își impun controlul asupra societății. Pericolul aici poate fi și pe termen lung, populația devenind mult mai susceptibilă de a căuta și a de susține

¹⁸ Ibidem.

soluții radicale la problemele societății. Se naște o abordare de tipul „Faceți ce doriți, dar rezolvați provocările cu care ne confruntăm”, idee care nu este deloc compatibilă cu securitatea internă a unui stat cu adevărat democratic, dar ușor de observat în numărul din ce în ce mai scăzut de regimuri democratice care nu se confruntă cu provocări majore la adresa stabilității lor interne¹⁹.

Tranziția populism-extremism-amenințare asupra securității are deci de-a face cu faptul că „elitele” folosite ca justificare de actorii populiști devin motivul unor acțiuni regăsite din ce în ce mai mult în afara spectrului democratic. Securitatea populației este amenințată în mod direct, contextul poate duce la revolte și lupte interne, iar modalitatea de operare a unor astfel de conducători nu include neapărat și soluții non-violente, ci doar o amplificare continuă a situației.

Într-o eră a schimbărilor rapide, am putea crede că până și persoane cu orientări de tip progresist și populist ar gravita către centru, către moderație. Totuși, status quo-ul lumii este alcătuit de o asemenea manieră încât idei din ce în ce mai îndrăznețe continuă să apară la fiecare pas, mediul internațional este amenințat, iar naționalismul a apărut din nou pe agenda de probleme a multor state.

Un exemplu pertinent ar fi Boris Johnson, actualul prim-ministru al Marii Britanii. Căutând să își impună controlul asupra procesului Brexit, politicianul britanic, bazându-se pe gradul său mare de aprobare populară, s-a folosit de propriul mod de operare și a evitat pe cât posibil observațiile legislativului, chiar cu până la 17 zile înainte de alegeri.

¹⁹ L. Edwards, *The Looming Threat of a Socialist America*, *The Looming Threat of a Socialist America* | The Heritage Foundation, (accesat la 30.11.2020)

Johnson a reușit să își treacă ideile într-un Parlament cu o majoritate conservatoare, după care a suspendat organismul pentru cinci săptămâni, în ciuda crizei de la acel moment²⁰. Strategia sa de a discredita în mod direct structura de putere a „elitelor” i-a câștigat o reputație încă și mai impresionantă în rândul publicului anti-elitist, dar a afectat în mod direct și buna funcționare a unui stat care de multă vreme se bazează pe principii democratice.

Cazul lui Boris Johnson ilustrează perfect cum liderii populiști blochează procedurile democratice obișnuite și, odată ajunși la putere, nu se tem să recurgă la măsuri extremiste pentru a-și realiza propriile politici și a-și prelungi guvernarea. La fel ca premierul britanic, Viktor Orban al Ungariei, sau partidele populiste ale Austriei, au căutat să manevreze funcționarea statelor lor pentru a obține avantaje proprii.

Cumva, planul lui Boris Johnson, de încercuire strategică a atributelor guvernului, menținându-și în același timp popularitatea în fața publicului, reprezintă exemplul perfect al planului populist pan-european de a ataca elitismul și a schimba, după propriul plac, procedurile, instituțiile și măsurile democratice de securitate.

La momentul de față, nu există mecanisme concrete de ținere sub control a ascensiunii unui lider populist sau extremist, astfel că, din nou, amenințarea asupra viitorului democrațiilor liberale este cât se poate de reală²¹.

²⁰ A. Woodcock, *Boris Johnson to suspend Parliament for more than a month despite Brexit crisis, Number 10 announces*, <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/boris-johnson-news-parliament-prorogue-suspend-brexit-commons-latest-a9097401.html> (accesat la 11.11.2020).

²¹ X.Y. Zhai, & Y. Y. Xu, „Populism Poses a Threat to International Security” în *Open Journal of Political Science*, , 10, (2020), <https://doi.org/10.4236/ojps.2020.103029>, p. 484.